

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (2), 1534-1555

Geliş Tarihi:03.07.2023 Kabul Tarihi:25.09.2023

Yayın: 2023 Yayın Tarihi: 15.10.2023

<https://doi.org/10.30561/sinopusd.1322325>

<https://dergipark.org.tr/sinopusd>

XVIII. YÜZYILDA YAŞANAN DEPREMLER SONRASI KANDİYE KALESİ'NDEKİ ONARIMLAR

Hasan Ali CENGİZ*

Öz

Akdeniz ile Ege'nin birleştiği noktada yer alan Girit Adası, Girit ve Rodos'un güneyinden Fethiye körfezine yönelen "Helen yayı" veya "Girit hendeği" olarak adlandırılan bir bölgede yer almaktadır. Bundan dolayı Girit, tarih boyunca büyük depremlerin yıkımına uğramıştır. XVIII. yüzyılda Girit'te yaşanan ilk büyük deprem, 1717 yılında olmuş ve adanın batı kesimlerinde birçok köy zarar görmüştür. 1738 yılında bütün adaları kapsayan bir deprem meydana gelmiştir. 1741 yılında Rodos Adası açıklarında meydana gelen deprem Girit Adası'nda da hasara yol açmıştır. Aralık 1769'da meydana gelen bir depremde ise Kandiye Kalesi'nin büyük bir bölümü zarar görmüştür. Bu yüzyılın son büyük depremi ise 1780 yılında meydana gelmiştir.

Adada yaşanan bu depremler sonrası ilk onarım 1722 yılında gerçekleşmiş olup kale bünyesinde bulunan Sultan İbrahim Camii onarılmıştır. 1736 yılında kalenin su yollarında 1738 yılında da kalede onarımlar yapılmıştır. 1749 yılında kaledeki Sadrazam Hüseyin Paşa Konağında, 1760 yılında da kale ve kale bünyesindeki Sultan Mehmed Camii'nde onarımlar gerçekleştirilmiştir. Adada yaşanan 1769 yılındaki büyük deprem sonrasında da yine kalede onarımlar yapılmıştır.

Bu çalışma ile Arşiv vesikalarından yararlanılarak XVIII. yüzyılda yaşanan depremlerde Kandiye Kalesi surlarında ve kale bünyesindeki diğer yapılarda oluşan hasarları gidermek amacıyla gerçekleştirilen onarımlara yer verilecektir. Aynı zamanda söz konusu onarımların mahiyeti ve onarımlar sırasında yaşanan sorunlar da ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Girit, Kandiye, Deprem, Kandiye Kalesi, Onarım.

Repairs In Kandiye Castle After The Earthquakes In The 18th Century

Abstract

The island of Crete, located at the junction of the Mediterranean and the Aegean, is located in a region called the "Helen Arc" or "Crete Ditch", which leads to the Gulf of Fethiye from the south of Crete and Rhodes. Because of this, Crete has been devastated by great earthquakes throughout history.

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, hasancengiz@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9175-4737.

The first major earthquake in Crete in the 18th century was in 1717 and many villages were damaged in the western parts of the island. In 1738, an earthquake occurred that covered all the islands. The earthquake that occurred off the coast of Rhodes Island in 1741 also caused damage on the Island of Crete. In an earthquake that occurred in December 1769, a large part of the Heraklion Castle was damaged. The last major earthquake of this century occurred in 1780.

After the earthquakes that took place on the island in this period, the first repair was carried out in 1722 and the Sultan İbrahim Mosque in the castle was repaired. In 1736, the waterways of the castle were repaired, and in 1738 the castle was repaired. Repairs were made in the Grand Vizier Hüseyin Pasha Mansion in the castle in 1749, and in the castle and the Sultan Mehmed Mosque in the castle in 1760. After the great earthquake in 1769 on the island, repairs were made to the castle again.

In this study, the repairs in question, which were carried out in order to eliminate the damage to the walls of the Heraklion Castle and other structures within the castle, during the earthquakes in the 18th century will be included by making use of archive documents. At the same time, the nature of the mentioned repairs and the problems experienced during the repairs will also be revealed.

Keywords: Grete, Heraklion, Eartquake, Hereklaion Castle, Repair.

Giriş

Girit adası, Coğrafi ve stratejik konumu itibariyle tarih boyunca Akdeniz ticaretini kontrol altına almak ve Doğu Akdeniz'de üstünlük sağlamak isteyen devletlerin mücadele alanı olmuştur. Osmanlı Devleti, Akdeniz'e hâkim olabilmek için Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren bölgedeki adalara hâkim olma girişimleri başlatmıştır. 1571 yılında Kıbrıs'ın alınmasından sonra Akdeniz'in Osmanlı hâkimiyeti altına girmesinde tek engel, Akdeniz ticaret yolları üzerinde bulunan Girit kalmıştır. 1645 yılında başlayan Girit seferi, Venediklilerin Çanakkale Boğazını kapaması nedeniyle adaya asker ve malzeme sevkiyatındaki aksamalar, İstanbul'da çıkan askeri isyanlar ve diğer nedenlerden dolayı 24 yıl sürmüştür. Girit'te Osmanlı hâkimiyetinin tam olarak kurulması 1669'da Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın Kandiye'yi fethi ile mümkün olmuştur (Gülsoy, 2004, s. 26).

Osmanlı Devleti, fethettiği diğer şehirlerde olduğu Kandiye'nin fethinden sonra da şehirde onarımlar yapılmıştır. Uzunluğunun sekiz bin arşın, genişliğinin de dört bin arşın olan, kale duvarları ve tabyalar üzerinde iki yüz atlının cirit oynayabileceği söylenen Kandiye Kalesi'nin savaş sırasında zarar gören kısımları da Fazıl

Ahmed Paşa'nın kontrolünde onarılmıştır (Mustafa Bin Mustafa, 2016, s. 151; Gülsoy, 2001, s. 304).

Osmanlı Devleti kalelerde, o bölgenin fetihten sonra, yeni bir sefer hazırlık sürecinde, sefer sırasında zarar görmesi halinde ve yangın, deprem gibi doğal afetlerden etkilendiği durumlarda onarımlar yapmıştır. Bu çalışmamızda XVIII. yüzyılda Girit Adası'nda yaşanan depremler sonrası zarar gören Kandiye Kalesi'nde yapılan onarımlar yer alacaktır.

Girit Adası, Ölüdeniz Doğru Atımlı Fayı ve Kuzey Anadolu Fay Hattı boyunca gerçekleşen hareket ile Yunan Kesme Zonu ve Batı Anadolu'nun güneybatı yönlü hareketinin etkileşimi altında bulunan Girit ve Rodos'un güneyinden Fethiye körfezine yönelen "Helen yayı" veya "Girit hendeği" olarak adlandırılan bir bölgede yer almaktadır (Gönenç & Akgün & Ergün, 2009, s. 44). Bundan dolayı Girit, tarih boyunca büyük depremlerin yıkımına uğramıştır. Osmanlı yönetiminden önce Adada birçok deprem yaşanmıştır. Bu şiddetli depremlerden ikisi Girit kuşatmasının sürdüğü 1662 ve 1665 yıllarında olmuştur (Soysal & Sipahioğlu & Kolçak & Antınok, 1981, s. 29-37). Adanın Osmanlı yönetimine girişinden sonra en önemli yer sarsıntısı 1681 yılında yaşanmıştır. 1 Ocak 1681 tarihinde meydana gelen bu deprem sırasında pek çok zayıt meydana gelmiştir. Kandiye'nin üçte birinin yıkıldığı bu deprem sırasında 3.400'den fazla insan ölmüş, 600'ü ağır olmak üzere 2.400 kişi yaralanmıştır (Evangelatou-Notara, 2001, s. 39).

Çalışma dönemimizi oluşturan XVIII. yüzyılda Girit'te ilk büyük deprem 1717 yılında olmuş ve adanın batı kesimlerinde birçok köy zarar görmüştür (Evangelatou-Notara, 2001, s. 127). 1738 yılında Helen yayında gerçekleşen ve bütün adaları kapsayan bir deprem meydana gelmiştir. 1741 yılında Rodos Adası açıklarında meydana gelen deprem, Girit Adası'nda da hasara yol açmıştır. Ayrıca 1742 ve 1743 yıllarında bütün adalarda hissedilen deprem bilgileri de yer almaktadır. Aralık 1769'da meydana gelen bir depremde ise Kandiye kalesinin büyük bir bölümü zarar görmüştür (Ambraseys & Finkel, 2003, s.110; Ambraseys & Finkel, 2001, s.103; 108-109). Bu yüzyılın son büyük depremi ise 1780 yılında meydana gelmiştir. Bu

deprem sırasında Yerapetre’de büyük hasarlar oluşmuş ve 200’ün üzerinde kişi de ölmüştür (Vogt, 2001, s. 331).

Bu çalışma ile Arşiv vesikalarından yararlanılarak XVIII. yüzyılda yaşanan depremlerde Kandiye Kalesi surlarında ve kale bünyesindeki diğer yapılarda oluşan hasarları gidermek amacıyla gerçekleştirilen onarımlarına yer verilecektir. Aynı zamanda söz konusu onarımların mahiyeti ve onarımlar sırasında yaşanan sorunlar da ortaya konulacaktır.

1. XVIII. Yüzyılın İlk Yarısındaki Onarımlar

XVIII. yüzyılın ilk yarısında Girit Adası’nın Kandiye Kalesi’nde 1722, 1736, 1738 ve 1749 yıllarında onarımlar yapılmıştır. Gerçekleşen bu onarımlar, gerek Girit adasında gerekse çevrede yaşanan depremler sonrası olmuştur.

Bu onarımların ilki 1722 yılında gerçekleşmiş olup, bu onarım sırasında kaledeki Sultan İbrahim Camii onarılmıştır. 1717 yılında Helen Yayı’nda gerçekleşen deprem, Girit Adası başta olmak üzere Mora ve diğer adalarda da hissedilmiş hasarlar oluşturmuştur (Ambraseys & Finkel, 2001, s.107). Kandiye Kalesi’ndeki cami-deki hasarında bu deprem sırasında oluşması muhtemel olup, zamanla da cami, minare, darülhadis, muallimhane ve imamlar ile müezzinlerin kullandıkları konutlar harap hale gelmiştir. Cami cemaatinin bu yapıların onarımı için arzuhal vermeleri üzerine bu yapıların tamiri için 16 Eylül 1722 tarihinde Kadı Hasan ve Kandiye Muhafızı Hacı İbrahim Paşa’nın katılımıyla keşif yapılmıştır. Yapılan bu keşif ile caminin onarımı için 1.282 kuruş, minarelerin onarımı için 1.542 kuruş, darülhadis, muallimhane, imam ve müezzinin kullandığı konutların onarımı için 382 kuruş ve bu bölgede bulunan Büyük Han’ın çatı onarımı ve kurşun kaplamaları için ise 476 kuruş masraf belirlenmiştir. Buradaki tüm yapıların onarımı için gerekli olan toplam meblağ ise 3.682,5 kuruştur. III. Ahmed’in emri ile 680 kuruşluk bir ödeme yapılarak keşiften sonra onarımlar başlamıştır (BOA., TS.MA.d., 6073).

1736 yılında da Kandiye Kalesi’ne Erhanes isimli karyeden gelen su yollarının tamiri hakkında Kandiye Muhafızı Vezir Ali Paşa’ya gönderilen hükümden, su yollarının onarımı için 5.216 kuruş masraf belirlenmiş olup, belirlenen bu meblağın

3.000 kuruşu Girit Adası ahalisinden 2.216 kuruşu ise hazine-i miriden ödenerek tamiratın yapıldığı anlaşılmaktadır (BOA., C.AS., 1093/48257).

1.1. 1738 yılı Onarımı

1738 yılında muhtemelen yine Helen yayında bütün adaları kapsayan bir deprem meydana gelmiştir (Ambraseys & Finkel, 2003, s.110). Bu deprem esnasında zaman içinde harap olan Kandiye Kalesi'nin birçok duvarı da yıkılmıştır. Kalede onarılacak yerleri ve tahmini onarım maliyetini belirlemek amacıyla 18 Nisan 1738 tarihinde bir keşif yapılmıştır. Bu keşfe, Kâtib Kethüda-i hakani Mustafa Efendi, Mimar halifelerinden Yusuf Ağa, Defterdar Şeyh Mehmed Efendi ve bazı vilayet ayanları katılmıştır (BOA., D.AMH.d., 24895).

Yapılan bu keşfe göre, Kaledeki Küçük Suyun deniz tarafındaki yıkılan rıhtım, kaldırım, liman yolu ve havale duvarları onarılarak, limana yeni rıhtım ile kale dışına yeni bir zabitan odası yapılacaktır. Ayrıca bu bölgede bulunan tophanenin duvarları ve çatısı ile Numan Paşa Kasrı'nın duvarlarında onarımlar gerçekleştirilecektir.

Kalede onarım yapılacak bölgelerden biri de Baltalar Tabyası'dır. Bu tabyanın doğu ve güney tarafındaki duvarlar, güney kısmında topları muhafaza için Melek İbrahim Paşa'nın yaptırdığı kâgir duvarlar ile bu tabyanın mahzen duvarları ile çatısı da onarılacaktır. Ayrıca bu tabya yakınında yer alan Nezaret Kapısı dışına da yeni bir hendek inşa edilecektir. Onarım yapılacak bir diğer tabya ise Sefid Tabya'dır. Bu tabyanın güney ve doğusunda yıkılan duvarlar ile Parmak Kapı kısmındaki duvarlar onarılarak bu bölgeye yeni bir karakol binası inşa edilecektir. Ayrıca bu tabya bölgesindeki su yolları onarılacak ve kapının dış kısmına mahlûta bir kaldırım yapılacaktır.

Onarım yapılacak diğer iki tabya ise Bâlâ ve Huni Tabyalardır. İki tabyada duvar onarımları yapılarak Huni Tabya karşısındaki Hınzır isimli fener de yenilenecektir. Yine bu tabya yakınında bulunan Uğrun Kapısı'nın çevre duvarları da yeni-

den inşa edilecektir. Ayrıca bu tabya yakınında bulunan mahzen ile Hanya Kapısı'nın üstündeki çatısı onarılarak kiremit aktarmaları da yapılacaktır. Depremde en fazla hasar gören Bâlâ Tabyası'nın çevre duvarları yenilenecek mazgalları da onarılacaktır. Bu tabya bölgesinde bulunan Âb-ı Kebîr Kulesi'nin çevre duvarları ile doğu tarafındaki rıhtımlar da onarılacaktır. Yine bu bölgedeki Sultan İbrahim Camii karşısında yer alan Kum Kapısı'nın deniz tarafındaki rıhtımı, ağaç iskelesi ile çevre duvarları da yenilenecektir. Ayrıca Kum Kapı ve Parmak kapılarında da onarımlar yapılacaktır. Kale dışındaki Lazarta Kapı yakınında bulunan ambar bölgesine yeni döşeme yapılacak, bu bölgede bulunan mahzenin çatısı onarılarak kiremit aktarımları da gerçekleştirilecektir. Yine bu bölgede yer alan miri cephaneliğin pencereleri de onarılacaktır.

18 Nisan 1738 tarihinde yapılan keşif ile yapılacak bu onarımların maliyeti, 808.476 akçe olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu keşif sırasında kalenin onarımında kullanılacak malzemelerin çeşit ve miktarı da belirlenmiştir. Belirlenen bu malzemelerden Urgan, topaç, kurşun, mismar ve halatlar İstanbul'dan tedarik edilecektir (BOA., D.AMH.d., 24895).

1.2. 1749 Yılı Onarımı

1749 yılında Kandiye Kalesi'ndeki Sadrazam Hüseyin Paşa'nın yaptırdığı miri konak, zamanla harap olup sonrasında da tamamen yıkılmıştır. 1741 yılında Rodos Adası açıklarında meydana gelen deprem Girit Adası'nda da hasara yol açmıştı. Ayrıca 1742 ve 1743 yıllarında bütün adalarda hissedilen deprem bilgileri yer almaktadır (Ambraseys & Finkel, 2003, s.113; (Ambraseys & Finkel, 2001, s.108-109). Zamanla harap hale gelen konakta hasarların oluşmasında ve tamamen yıkılmasında bu depremlerin etkili olduğu tahmin edilmektedir. Konağın onarılması amacıyla yapılacak olan işleri ve bunların tahmini maliyetlerini belirlemek amacıyla keşif yapılmıştır. Vezir Mustafa Paşa'nın inayetiyle 20 Eylül 1749 tarihinde yapılan bu keşfe, Defterdar Süleyman Efendi, ser mimar, neccar ve diğer görevliler katılmıştır (BOA., D.BŞM.BNE.d., 15910).

Tablo 1: 1949 Yılı Hüseyin Paşa Konağı'nın Onarım Keşfi

Tamirat Yapılacak Yer	Ölçü (zira')	Birim Fiyatı (Akçe)	Yekûn (Akçe)
Konağın iç ve dış kısımlarındaki çatılarda yapılacak onarımlar	2.530	180	455.400
Konağın iç ve dış kısımda bulunan oda duvarlarında yapılacak onarımlar	2.090	720	1.504.800
Konağın dış tarafında bulunan kâgir hazine odasının onarımı	352	150	52.800
Konağın dış taraftaki hamamın onarılması	500	150	75.000
Konağın üst tarafında bulunan hamamın onarılması	480	100	4.800
Konağın dış taraftaki kâgir mutfağın onarılması	480	150	72.000
Konağın alt ve üst katında bulunan odalar, dehlizin döşemesi ve dolma duvarlarının onarılması	704	720	506.880
Konağın iç tarafında bulunan odaların onarılması	480	150	72.000
Konağın iç tarafta bulunan hamamın temel inşası	100	15	1.500
Konağın iç taraftaki hamamının inşası	100	480	4.800
Konak etrafındaki kâgir duvarlarının yenilenmesi	2.520	150	378.000
Konağın iç ve dış tarafında yapılacak süslemeler	6.468	30	19.4040
Yekûn			3.322.020

20 Eylül 1749 tarihinde yapılan bu keşfe göre, konak bünyesinde bulunan yapılar tamamen yıkılmıştır. Konağın iç ve dış kısmı, müştemilatı alt ve üst kattaki odalar ile burada bulunan hamam yeniden inşa edilecektir. Konağın dışında bulunan hamam ile hazine odası onarılacak, alt ve üst kattaki odaların çatıları, döşemeleri ve sarayın etraf duvarları ile konağın iç ve dış süslemeleri yenilecektir. Konak yapısının yeniden ayağa kaldırılması için belirlenen tahmini maliyet 3.322.020 akçedir.

Keşif sırasında konağın onarımı için gerekli olan ahşap malzeme listesi ve bunların miktarları da belirlenmiştir. Bunlar arasında döşeme tahtası, tavan için çam tahtası, ıhlamur tahtası, koğuş tahtası, karaağaç tahtası, kurşunlu tahta, kanatlı Kilyos tahtası, sütun, varna sütunu ve vana topacı gibi malzemeler bulunmaktadır (BOA., D.BŞM.BNE.d., 15910).

2. XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Gerçekleşen Onarımlar

XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Girit Adası'nda 1769 yılında büyük bir deprem olmuştur. Kandiye Kalesi'nde gerek bu deprem öncesi ve gerekse de bu deprem sonrası olmak üzere 1760, 1762, 1770, 1773 ve 1776 yıllarında onarımlar gerçekleştirilmiştir.

2.1. 1762 Yılı Onarımı

1760 yılında Kandiye Kalesi'nin ve kale bünyesinde yer alan Sultan Mehmed Camii'nin bazı kısımları zamanla harap hale gelmiştir. Kandiye Muhafızı Vezir Hamza Paşa'nın kalede yapılacak onarımlar için keşif yapılması talebi üzerine keşif yapılarak onarımlar başlamıştır (BOA., TS.MA.d., 831/36). Sultan Mehmed Camii'nin müstakil vakfı olmadığından tamir için gereken masrafların Haremeyn-i şerifeyn muhasebesi ile Anadolu muhasebesinden karşılanmıştır (BOA., TS.MA.d., 791/18).

Girit Adası Defterdarı Ahmed Efendi'nin kontrolünde kalenin farklı yerlerinde 1760 yılında başlayan onarımlar 1762 yılında bitirilmiştir. Yapılan bu onarımın muayene kontrol keşfi 19 Şubat 1762 tarihinde mimar halifesi, Kandiye Muhafızı Mehmed Salih Paşa'nın katılımıyla yapılmıştır (BOA., D.AMH.d., 25150).

Tablo 2: 1760-1762 Yıllarında Yapılan Onarımlar

Onarım Yılı ve Onarılan Yer	Meblağ (akçe)
1760 yılında kalenin bazı kısımlarında yapılan tamirat	2.630
1760 yılında kollukhanenin tamiri	2.400
1762 yılında miri top kundaklarının yenilenmesi ve tamiri	5.157
1762 yılında Kandiye su yollarının onarımı	380
1762 yılında miri cephanelerin kapı, baca ve keçelerinin onarılması	525
1762 yılında kale duvarı bitişiğinde bulunan mehterhanenin tamiri	6.263
1762 yılında miri büyük cephane çatısında yapılan onarımlar	1.158
1762 yılında Numan Paşa Kasrı'nın tamiri	18.930
1762 yılında Hanya Kapısı'nın tamiri	10.604
1762 senesi miri su yolları köprüsünde yapılan onarımlar	340
Yekûn	48.387

19 Şubat 1762 tarihinde yapılan bu keşif ile 1760 ve 1762 yıllarında kalede yapılan onarım yerleri ve bunların maliyetleri belirlenmiştir. Vezir Köprülü Ahmed Paşa, Vezir Kamil Ahmed Paşa kontrolünde yapılan bu onarımlar sırasında, kollukhane, Kandiye su yolları ve köprüsü, cephanelerin kapı, baca ve keçeleri, kale duvarı bitişiğindeki mehterhane, büyük cephanenin çatısı, Numan Paşa Kasrı, Hanya Kapısı ile top kundaklarının tamiri yapılmıştır. Yapılan bu onarımların maliyeti 48.387 akçe olarak belirlenmiştir. Bunlar içerisinde içerisinde 18.930 akçe Numan Paşa Kasrı ve 10.604 akçe ile Hanya Kapısı'nın onarımları maliyeti yüksek olanlar arasındadır.

2.2. 1770 Yılı Onarımı

Girit Adası'nda 1769 yılı Aralık ayında bir deprem meydana gelmişti. Adada büyük hasar oluşturan bu deprem esnasında Kandiye Kalesi'nin de büyük bir bölümü zarar görmüştür (Ambraseys & Finkel, 2001, s.113). "Zelzele-i Âzîme" olarak adlandırılan bu deprem sırasında pek çok duvarı yıkılan kalenin tamir olunacak kısımlarını belirleyerek bunların tahmini maliyetini ortaya koymak için Kandiye Kalesi Muhafızı ve Girit Adası Seraskeri Vezir Hüseyin Paşa'nın izniyle 10 Haziran 1770 tarihinde bir keşif yapılmıştır. Bu keşfe, Girit Adası Defterdarı Osman Efendi, Kale Dizdarı Hüseyin Ağa, Hassa Mimar Halifesi İsmail Ağa ve kale zabitleri katılmışlardır (BOA., D.AMH.d., 25184/2).

Bu keşif sırasında öncelikle deprem sırasında yıkılan kalenin farklı yerlerindeki duvarlar ile tabyalarda onarımların yapılması kararlaştırılmıştır. Onarım yapılacak tabyalardan biri Gönlüyar Tabyası'dır. Bu tabya bölgesinde yıkılmış olan duvarlar ile neferat kışlağı üzerindeki odaların çatıları onarılacaktır. Onarım yapılacak diğer bir tabya ise Kanlı Tabya'dır. Bu tabyanın da yine çevre duvarları başta olmak üzere birçok duvarları yıkılmış olup bunlardan bazıları yenilenecek bazıları da onarılacaktır. Ayrıca bu tabyanın mühimmat mahzeni üzerindeki zabıt odalarının çatı onarımları ve kiremit aktarımları yapılacak, tabyanın dış tarafında yer alan iki adet taştan küçük kule de yenilenecektir. Onarım öngörülen yerlerden biride Ak Tabya

bölgesidir. Bu bölgede de yıkılmış olan duvarların bazıları yenilenecek bazıları onarılacaktır. Yine bu bölgede bulunan Topçu Ocağı'nın mahzen ve karakol binalarının çatıları ile bu tabyanın Uğrun Kapısı ile neferat kışlağında ve çevre duvarlarında onarımlar yapılacaktır. Ayrıca Yeniçeri Kışlağı'nın yıkılmış olan matbahı yeniden inşa edilecektir.

Onarım yapılacak bir diğer yer Kızıl Tabya bölgesidir. Burada tabyanın iç kısmındaki pencereleri ile tabyadan yerli karakol binasına varıncaya kadarki siperler de yenilenecektir. Ayrıca bu tabya bölgesindeki mühimmat mahzeni ile cephaneliğin de tamir edilmesi planlanmaktadır. Kalenin Yine Sağır Tabya, Gazab Tabya, Güllük Tabya ve Parmak Kapısı bölgesinde depremde zarar gören duvarlarının bir kısmı onararak bir kısmı da yenilenecektir. Ayrıca Frenk Kulesi bölgesinde bulunan Nezaret Kapısı dışındaki duvarlar ile Taşlı Tabya bölgesindeki zabitan ve neferat odaları da onarılacaktır.

Kalede onarım öngörülen bir diğer yer Sultan Mehmed Han Camii bölgesidir. Bu bölgede de yıkılan duvarların bir kısmı onarılacak, bir kısmı da yenilecektir. Ayrıca siper duvarları ve mazgallar da yenilenecektir. Kalenin Liman Kapısı bölgesinde yıkılmış olan duvarların bir kısmı yenilenecek bir kısmı da onarılacaktır. Yine bu bölgede yıkılmış olan yeniçeri kışlası yenilecek, mazgallar ile farklı amaçlarla kullanılan mahzenler de onarılacaktır. Sultan İbrahim Han Camii'nin bulunduğu deniz tarafındaki duvarlar ile caminin karşısındaki cephane binaları ile Liman Kapısı'ndan Kule-i Kebire varıncaya kadarki duvarlar da onarılacaktır.

Bunların dışında Hanya Kapısı'nda, Gazaban Ocağı, Yerli Ocağı, Fuçile ve Baltalar isimli yerdeki tabyalarda onarımlar ile cephane binasının kiremit aktarımının yapılması planlanmaktadır. Kule-i Kebirin iç tarafında dört adet yıkılmış olan karakol binası yeniden inşa edilerek, bu karakolların önüne toplar için siper duvarları yapılacaktır. Ayrıca bu kulenin deniz tarafındaki hisar bacası ile bölgedeki pek çok duvarın derzleri yenilenecektir.

10 Haziran 1770 tarihinde yapılan bu keşfe göre, Kandiye Kalesinde yapılacak onarımlar için 3.117.720 akçe bir maliyet belirlenmiştir (BOA., D.AMH.d.,

25184/2). Kalede yapılması planlanan bu onarımlar iki senede tamamlanmıştır. Onarımların bitmesinden sonra muayene keşfi, Girit Adası Defterdarı Osman Efendi nezdinde ve kaledeki görevlilerin katılımıyla 26 Haziran 1772 tarihinde yapılmıştır (BOA., C.AS., 986/43030).

Onarımları kontrol amacıyla yapılan bu keşfe göre, kalenin onarım maliyeti 2.612.727 akçe olarak belirlenmiştir. Bu onarım sırasında tamirat öncesi yapılan keşifte belirlenenlerin dışında da ek onarımlar yapılmıştır. Bu ek onarımlar ile Taşlı Tabya bölgesindeki hendek siper duvarları yenilenmiş, bazı duvarları ve duvar derzleri de onarılmıştır. Onarım gerçekleştirilen bir diğer bölgeler ise Ak, Fuçile, Azablar, Bıyıklı, Yüksek, İbrahim Paşa ve Gönlüyar tabyalarıdır. Söz konusu tabyalar bölgesindeki siper duvarları başta olmak üzere diğer bazı duvarlar yenilenmiş bazıları ise onarılarak derz tamirleri yapılmıştır. Ayrıca Ak Tabya dışına ve Yüksek Tabya yakınına küçük kuleler ile Yeni Kapı yakınına bir karakol binası ve bir kule inşa edilmiştir. Nezaret Kapısı bölgesine küçük bir kule ile yıkılmış olan top mazgalları ve neferat kışlası yeniden inşa edilmiştir. Ek yapılan bu onarımın maliyeti 462,612 akçedir. Tamirat, bu ek onarımlara rağmen onarım öncesinde belirlenen meblağdan 505.000 akçe daha az bir maliyet ile tamamlanmıştır (BOA., C.AS., 986/43030).

2.3. 1773 ve 1776 Yıllarında Yapılan Onarımlar

Kandiye Kalesi'nde 1769 Depreminin oluşturduğu hasarları gidermek amacıyla yapılan onarımların 1772 yılında tamamlanmasından sonra 1773 ve 1776 yıllarında da ek onarımlar yapılmıştır. 1773 yılındaki onarımlar ile kalenin farklı bölgelerindeki duvar ve mazgallar tamir edilmiştir. Bu onarımların tamamlanmasından sonra 3 Kasım 1773 tarihinde yapılan işleri kontrol ve masrafı belirlemek amacıyla Kâtip Ahmed Efendi, Ser mimar ve diğer yetkililerin katılımıyla muayene keşfi yapılmıştır (BOA., D.BŞM.BNE.d., 16028).

Tablo 4: 1773 Yılında Kandiye Kalesi'nde Yapılan Onarım

Tamirat Yapılacak Yer	Ölçü (zira')	Adet	Birim Fiyatı (Akçe)	Yekûn (akçe)
Sultan İbrahim Camii yakınından mahzenler bitişine kadarki tamir edilen duvar ve mazgallar			14	12.576
Yahudi Kapısı yakınına yapılan yeni siper duvarı		2 çift	80	480
Yahudi Kapısı'ndan Kum Kapı Karakoluna kadar tamir edilen duvar ve mazgallar			24	6048
Kum Kapısı dışından deniz tarafına kadar yapılan kâgir duvar		12 çift	120	1440
Kum Kapısı karakolundan Köşk Karakoluna kadarki tamir edilen mazgallar			24	10560
Kum Kapısı bölgesinde Topçular mahzeni bitişindeki onarılan duvar derzleri	100		20	2000
Kumkapı bölgesine yeni yapılan hendek duvarı		8 çift	80	640
Köşk karakolundan Gaziler karakolu köşesine kadarki onarılan duvar derzleri	320		20	6400
Uğrun Kapı bitişinden Toplar meydanına kadar yeni inşa edilen kâgir duvar	540		120	64800
Kale dışındaki tamir edilen Hanya Kapısından Hendek Kapısına kadarki siper hendek duvarları	504		20	10080
Taşlı Tabyada yeni inşa edilen hendek duvarı		8 çift	80	640
Kale dışındaki külliyanar siperinin inşa edilen kâgir duvarı	120	66 çift		7920
Fuçile Tabyası kapısı yakınına yeni yapılan duvar	120	16 çift		1920
Fuçile Tabyada lağım üzerine yeni inşa edilen kâgir duvar	120	çift 24		2880
Fuçile Tabyasından Uğrun Kapı yakınına kadar yeni inşa edilen kâgir duvar		çift 6	120	720
Gönlüyar Tabyası karşısında yeni inşa edilen kâgir duvar		çift 4	80	320
Yeni Kapı dışındaki Bıyıklı Tabya'da Zabıt odasının güney tarafına yeni inşa edilen taş mahlûta duvar		çift 10	80	800
Bıyıklı Tabya yakınındaki Parmak Kapı bitişinde yıkılmış olup yeniden yapılan hendek duvarı				21200
Bıyıklı Tabya yakınına yeni yapılan hendek duvarı		çift 9	80	720
Bıyıklı Tabya'daki kemer yakınında yıkılmış olup yenilenen hendek duvarı		4	80	320
Kalenin iç tarafında mevcut top kundak ve tekerlerini muhafaza için gerekli olan halat	9	2400 kıyye		21600
Yekûn				174.064

3 Kasım 1773 tarihinde yapılan bu keşfe göre, Sultan İbrahim Camii yakınından mahzenler bitişiğine kadar, Yahudi Kapısı'ndan Kum Kapı Karakoluna kadar ve Kum Kapısı karakolundan Köşk Karakoluna varıncaya kadarki mazgalların tamiri yapılmıştır. Uğrun Kapı bitişiğinden Toplar meydanına kadar, Fuçile Tabyası kapısı yakınına, Uğrun Kapı yakınına, Gönlüyar Tabyası karşısına, Taşlı Tabyası yakınına, Bıyıklı Tabya yakınına, Parmak Kapı bitişiğine, Yahudi Kapısı yakınına, Kumkapı bölgesine, Külliyanıyar siperine yeni kâgir duvarlar inşa edilmiştir. Bunların yanı sıra Kale dışındaki Hanya Kapısından Hendek Kapısına kadar siper hendek duvarı ile Kum Kapısı bölgesinden Gaziler Karakolu köşesine kadarki duvarların derz tamirleri yapılmıştır. Yapılan bu onarımın maliyeti 174.064 akçe olarak belirlenmiştir (BOA., D.BŞM.BNE.d., 16028).

Ayrıca keşif sırasında Kandiye Kalesi'ndeki malzeme listesi ve bunların maliyetleri de belirlenmiştir. Kaledeki mevcut topların kundakları için gerekli olan Kundaklık tahta için 1.250 kuruş, ağaç renkli peştuvan için 180 kuruş olmak üzere toplam 3.216 kuruş bir maliyet belirlenmiştir. Yine Kandiye kalesindeki 346 adet top için imal olunan ve tophanede bulunan kundak ve tekerlek için ise 4.666 akçelik bir harcama yapılmıştır (BOA., D.BŞM.BNE.d., 16028).

1773 yılındaki onarımlardan sonra 8 Şubat 1776 tarihinde Kandiye Kadısı Ahmed'in maruzatından Kandiye Kalesi'nde 1769 depreminde zarar görüp de onarılamayan bazı kısımlarının deniz sularının tesiriyle daha çok zarar gördüğü ve tamire muhtaç bir hale geldiği anlaşılmaktadır. Söz konusu maruzattan kalenin liman tarafındaki Kule-i Kebîr'in iki mevzisi, Sultan İbrahim Han Camii karşısındaki bazı bölgeler ile yine kalenin iç ve dış tarafında bazı kısımların yıkılmış olduğu görülmektedir (BOA., C.AS., 930/40262). Bunun üzerine bu yerlerin onarılması amacıyla 11 Haziran 1776 tarihinde bir keşif yapılmıştır. Bu keşfe göre, Kule-i Kebîr'in Güneyi deniz tarafındaki ve Kum Kapı yakınına kadar yıkılan duvarlar onarılacak, Kule-i Kebîr'in deniz tarafındaki duvarı ile Kule-i Kebirin ardından Kum Kapısına

kadarki duvarları ile Kule-i Sağır'ın deniz tarafındaki kadarki duvarını deniz dalgalarından korumak için denize taş dökülerek doldurulacaktır (BOA., AE.SABH.I, 3576).

Ek 6: Kandiye Kalesi'nde 1776 Yılında Yapılan Onarım

Tamirat Yapılacak Yer	Ölçü (zira')	Birim Fiyatı (Akçe)	Yekûn (Akçe)
Kule-i Kebîr'in Güneyi deniz tarafındaki duvarların yıkılan kısımları beyaz, siyah mahluta ve kurşunlu olarak yeniden yapılması	960	3600	3.456.000
Kule-i Kebîr'in duvarını deniz dalgalarından korumak için taş dökülmesi	5.280	360	1.900.800
Kule-i Kebîr'in Kum Kapı yakınına kadar yıkılmış olan som duvarın yenilenmesi	1.520	1200	182.400
Kule-i Kebirin ardından Kum Kapısına kadarki duvarın deniz dalgalarından korumak için taş dökülmesi	4.800	300	1.440.000
Kule-i Sağır'ın duvarlarını korumak için taş dökülmesi	3.600	240	864.000
Toplam			7.843.200

Kule-i Kebîr bölgesinde yapılan bu onarımların maliyeti 7.843.200 akçe olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu keşif sırasında onarım sırasında çalışacak taş kırıcı, taş yontmacı ve farklı işlerde çalışacak nefer sayıları ile onarım sırasında gerekli olan alet ve edevat listesi de belirlenmiştir. Bunlar arasında farklı türdeki ip çeşitleri, farklı işlevdeki ağaç malzeme ve farklı mismar (çivi) çeşitleri ile taş çekmek için araba yer almaktadır (BOA., AE.SABH.I, 3576). 1776 yılında yapılan bu onarım Girit Defterdarı ve Kandiye Kalesi Bina Emni Mehmed Emin Efendi'nin kontrolünde yapılmış olup tamir masrafları Girit Hazinesi mukataası ile cizye-i gebran tahvilinden karşılanmıştır (BOA., C.AS., 1152/51218; BOA., AE.SABH.I, 347/24286).

Sonuç

Akdeniz ile Ege'nin birleştiği noktada yer alan Girit, Girit ve Rodos'un güneyinden Fethiye körfezine yönelen "Helen yayı" veya "Girit hendeği" olarak adlandırılan bir bölgede yer almasından dolayı tarih boyunca büyük depremlerin yıkımına uğramıştır.

XVIII. yüzyılda Girit'te ilk büyük deprem 1717 yılında olmuş ve adanın batı kesimlerinde birçok köy zarar görmüştür. 1738 yılında bütün adaları etkileyen bir deprem meydana gelmiştir. 1741 yılında Rodos Adası açıklarında meydana gelen deprem ise Girit Adası'nda da hasara yol açmıştır. 1769 yılında meydana gelen bir depremde ise Kandiye kalesinin büyük bir bölümü zarar görmüştür. Bu yüzyılın son büyük depremi ise 1780 yılında meydana gelmiştir. Bu depremler sonrası XVIII. yüzyılın ilk yarısında Kandiye Kalesi'nde 1722, 1736, 1738, 1749 yıllarında, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında ise 1760, 1769, 1773 ve 1776 yıllarında onarım gerçekleşmiştir.

Çalışma dönemimizi oluşturan XVIII. yüzyıldaki Kandiye Kalesi'nde yapılan onarımlarda Kandiye Kalesi'nin bazı duvarları yenilenmiş bazıları da onarılmıştır. Kalenin Mahzen, cephanelik, siperler, karakol binalarının bazıları onarılarak bazı bölgelere de yeni karakol binası, hendekler, siperlerin önüne konulan topları korumak için siper duvarları inşa edilmiştir. Kalenin farklı bölgelerindeki mazgallar tamir edilmiş aynı zamanda deniz dalgalarından kale duvarlarını korumak için denize taş dökülerek dolgular da yapılmıştır. Bazı yapıların çatıları onarılmış ve kiremit aktarımları da yapılmıştır. Kale bünyesinde bulunan yapılardan, Sultan İbrahim Camii ve bu cami bünyesindeki darülhadis, muallimhane, Büyük Han, imam ve müezzinin kullandığı konutlar ile Sultan Mehmed Camii, Sadrazam Hüseyin Paşa Konağı, Numan Paşa Kasrı ve su yollarında onarımlar gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu çalışma ile onarımlar sırasında yaşanan sorunlar da ortaya konuldu. Bunların başında onarımlar öncesi yapılan keşiflerin eksik yapılmasıdır. Böyle durumda iki yol izlenmiştir. Birinci yol, onarım sırasında daha önceden belirlenmeyen yerler de onarılmış ve kontrol keşfinde bunlar belirtilmiştir. Böyle bir durum 1769 Depreminden sonrasında yapılan onarımlar sırasında yaşanmış olup, tamirat öncesi yapılan keşifte belirlenenlerin dışında da ek onarımlar yapılmıştır. İkinci yöntem ise onarımı yapılmayan yerler için ek keşif yapmak olmuştur. Böyle bir du-

rum yine 1769 Depremi'nden sonra yaşanmıştır. Depremın oluşturduğu hasarları gidermek amacıyla yapılan onarımların 1772 yılında tamamlanmasından sonra 1773 ve 1776 yıllarında da ek onarımlar yapılmıştır.

Onarımlar, bazen belirlenen meblağa yakın bir maliyet ile bitirilirken bazen de daha düşük bir maliyet ile tamamlanmıştır. Böyle bir durum, 1769 Depreminden sonrasında yapılan onarımlar sırasında yaşanmıştır. Tamirat öncesi yapılan keşifte belirlenenlerin dışında da ek onarımlar yapılmasına rağmen onarım daha düşük bir maliyet ile bitirilmiştir.

Adada yapılan onarımlar sırasında taş kırıcı ve taş yontmacı başta olmak üzere amele sıkıntısı, yaşanmış olup bunlar İstanbul'dan sağlanmıştır. Ayrıca onarımlar sırasında başta ahşap olmak üzere malzeme sıkıntısı da yaşanmış yine bunlar da İstanbul'dan sağlanma yoluna gidilmiştir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

- BOA., (Ali Emiri Mustafa I) AE.SMST.I,347/24286.
BOA., (Ali Emiri Abdülhamid I) AE.SABH.I, 3576.
BOA., (Cevdet Askeriye) C.AS., 1093/48257.
BOA., C.AS., 1152/51218.
BOA., C.AS., 930/40262.
BOA., C.AS., 986/43030.
BOA., (Bab-1 Defteri Anadolu Muhasebesi Defterleri), D.AMH.d., 24895.
BOA., D.AMH.d., 24895.
BOA., D.AMH.d., 25150.
BOA., D.AMH.d., 25184/2.
BOA., (Bab-1 Defteri Başmuhasebe Bina Eminliği Defterleri) D.BŞM.BNE.d., 15910.
BOA., D.BŞM.BNE.d., 16028.
BOA., D.BŞM.BNE.d., 16028
BOA., (Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defteri) TS.MA.d., 6073.
BOA., TS.MA.d., 791/18.
BOA., TS.MA.d., 831/36.

Diğer Kaynaklar

- Ambraseys, N. N. & Caroline Finkel, (2001), "1500-1800 Döneminde Balkanların Deprem-selliği Üzerine Yayımlanmamış Osmanlı Arşiv Belgeleri", Elizabeth Zachariadou, (Ed.), *Osmanlı İmparatorluğunda Doğal Afetler*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Ambraseys, N. N. & Caroline, F. (2003). *Türkiye'de ve Komşu Bölgelerde Sismik Etkinlikler*, M. Umur Koçak, (Çev.) Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Gönenç, T. & Akgün, M. & Ergün, M. (2009). "Girit Bölgesinin İzafi Kabuk Kalınlığı Değişiminin Manyetik ve Serbest Hava Gravite Anomalileri İle İrdelenmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 11(1), 44-56.
- Gülsoy, E. (2001). "Kandiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 303-305.
- Gülsoy, E. (2004). *Girit'in Fethi ve Osmanlı İdaresinin Kurulması*, İstanbul: TATAV Yayınları.
- Mustafa Bin Mustafa,. (2016). *Târîh-i Sefer ve Feth-i Kandiye*, Meltem Aydın, (Haz.) İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Notara, F. (2001). "İkincil Önemli Yunanca Kaynaklarda Doğal Afetler", Elizabeth Zachariadou, (Ed.), *Osmanlı İmparatorluğunda Doğal Afetler*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Soysal, H & Sipahioğlu, S. & Kolçak, D.& Antınok, Y. (1981). *Türkiye ve Çevresinin Tarihsel Deprem Kataloğu (M.Ö. 2100-M.S. 1900)*, Tübitak, Proje No: TBAG, 341, İstanbul: 29-37.
- Vogt, J. (2001) "Osmanlı Topraklarında Tarih Boyunca Depremsellik-Batılı Kaynaklardan ve Tanıkların İfadelerinden Örnekler", Elizabeth Zachariadou, (Ed.), *Osmanlı İmparatorluğunda Doğal Afetler*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Extended Abstract

The island of Crete, due to its geographical and strategic location, has been the battleground of states that want to control the Mediterranean trade and gain superiority in the Eastern Mediterranean throughout history. In order to dominate the Mediterranean, the Ottoman Empire started attempts to dominate the islands in the region since the reign of Mehmet the Conqueror. After the conquest of Cyprus in 1571, the only obstacle for the Mediterranean to come under Ottoman rule was Crete, which was on the Mediterranean trade routes. The Crete expedition, which started in 1645 after the Agha incident, lasted for 24 years due to the Venetians closing the Dardanelles, disruptions in the shipment of soldiers and supplies to the island, military riots in Istanbul and other reasons. The full establishment of Ottoman domination in Crete was made possible by the conquest of Heraklion by Grand Vizier Köprülü Fazıl Ahmet Pasha in 1669.

After the conquest of Heraklion, where the Ottoman Empire was in other cities it conquered, repairs were made in the city. Heraklion Castle, which is eight thousand cubits long and four thousand cubits wide, and is said to be capable of playing javelin at two hundred horses on the castle walls and bastions, was repaired during the war under the control of Fazıl Ahmed Pasha after its conquest. The Ottoman Empire made repairs to the castles in the regions under its dominion after the conquest, as well as during the preparation of a new campaign, in case of damage during the campaign and remove this case of natural disasters such as fire and earthquake.

Crete Island is under the interaction of the movement along the Ölüdeniz Strike Slip Fault and the North Anatolian Fault Line and the southwestern movement of the Greek Shear Zone and Western Anatolia, which is called the "Hellenic arc" or "Crete trench", which leads from the south of Crete and Rhodes to the Gulf of Fethiye located in a region. Because of this, Crete has been devastated by great earthquakes throughout history. Before the Ottoman rule,

there were many earthquakes on the island. Two of these severe earthquakes occurred in 1662 and 1665, during the siege of Crete. After the island came under Ottoman rule, the most important earthquake occurred in 1681. Many casualties occurred during this earthquake. During this earthquake, which destroyed one-third of Heraklion, more than 3.400 people died and 2.400 people were injured, 600 of them seriously.

In the 18th century, which constitutes our study period, the first major earthquake in Crete was in 1717 and many villages were damaged in the western parts of the island. In 1738, there was an earthquake that probably took place in the Hellenic Arc and encompassed all the islands. The earthquake that occurred off the coast of Rhodes Island in 1741 also caused damage to the Island of Crete. In addition, there is information about the earthquakes felt in all the islands in 1742 and 1743. A large part of the Heraklion castle was damaged in an earthquake in December 1769. The last major earthquake of this century occurred in late October 1780. This earthquake caused great damage in Ierapetre and more than 200 people died.

In this study, the repairs carried out in order to eliminate the damage to the walls of the Heraklion Castle and other structures within the castle during the earthquakes in the 18th century will be included by making use of archive documents. The first of these repairs took place in 1722 and the Sultan İbrahim Mosque in the castle was repaired. The earthquake that took place in the Hellenic Arc in 1717 caused damage to the Peloponnese and other islands, especially the Island of Crete. During the earthquake in question, it is possible that the mosque in the Heraklion Castle was damaged, and over time, the mosque, hospice, darülhadis, teacher's house and the houses used by imams and muezzins became ruined over time. 1736 The waterways coming from Erhanes village to the Heraklion Castle were repaired.

In 1738, there was an earthquake that probably took place in the Hellenic Arc and encompassed all the islands. Since many walls of the Heraklion Castle, which was destroyed over time, were destroyed due to the earthquake, it was necessary to remove them and repair. One of the areas to be repaired in this period is the Baltalar Bastion. The walls on the eastern and southern sides of this bastion, the masonry walls built by Melek İbrahim Pasha to protect the cannons in the southern part, and the cellar wall and roof of this bastion will be repaired. In addition, a new ditch will be built outside the Ministry Gate located near this bastion. Another bastion to be repaired is the Sefid Bastion. The destroyed walls in the south and east of this bastion and the walls in the Finger Gate will be repaired and a new police station building will be built in this area. In addition, the waterways in this bastion area will be repaired and a pavement will be built on the outside of the gate.

The other two bastions to be repaired are the Bala and Funnel Bastions. Wall repairs will be made in both bastions and the lighthouse named Hınzır opposite the Huni Bastion will be renewed. Again, the surrounding walls of the Uğrun Gate, located near this bastion, will also be rebuilt. In addition, the cellar near this bastion and the roof above the Hanya Gate will be repaired and tile transfers will be made. The surrounding walls of the Bala Bastion, which was the most damaged in the earthquake, will be renewed and its battlements will be repaired. The surrounding walls of the Ab-ı Kebîr Tower in this bastion area and the piers on the east side will also be repaired. Again, the seaside quay, tree pier and surrounding walls of the Sand Gate, located opposite the Sultan İbrahim Mosque in this region, will also be renewed. In addition, the Sand Door and Finger doors will also be repaired. Flooring will be made in the warehouse area near the Lazarta Gate outside the castle, the roof of the cellar in this area will be repaired and tile transfer will be made. The windows of the arsenal in this region will also be repaired.

The earthquake that occurred off the coast of Rhodes Island in 1741 also caused damage to the Island of Crete. In addition, there is information about the earthquakes felt in all the islands in 1742 and 1743. The mansion, which was built by the Grand Vizier Hüseyin Pasha in the Heraklion Castle in 1749, was destroyed over time and then completely demolished. During this repair, the interior and exterior of the mansion, the outbuildings, the downstairs and upstairs rooms, and the Turkish bath remove this will be rebuilt. The bath and the treasury room outside the mansion will be repaired, and the roofs and floors of the rooms on the lower and upper floors, the surrounding walls of the palace, and the interior and exterior decorations of the mansion will be renewed.

In 1760, some parts of the Heraklion Castle and some parts of the Sultan Mehmed Mosque were destroyed over time and a repair was made. During these repairs, the law enforcement office, the Heraklion waterways and bridge, the doors, chimneys and felts of the ammunition, the military house next to the castle wall, the large ammunition roof, the Numan Pasha pavilion, the Hanya Gate and cannon mounts were repaired.

An earthquake occurred on the island of Crete in December 1769. During this earthquake, which caused great damage to the island, a large part of the Heraklion Castle was also damaged. The bastions to be repaired are the Gonluyar Bastion, the Bloody Bastion, and the Red Bastion. Some of the destroyed walls in the Sultan Mehmed Han Mosque area will be repaired and some will be replaced. Apart from these, repairs will be made at the bastions at the Chania Gate, at the Gazaban Hearth, Yerli Ocağı, Fuçile and Baltalar.

According to the additional repairs made in 1773, the battlements from the Sultan İbrahim Mosque to the cellars adjacent, from the Jewish Gate to the Kum Kapı Police Station and from the Kum Kapısı police station to the Köşk Police Station were repaired. New masonry walls were built from adjacent to Uğrun Kapı to Toplar Square, near Fuçile Bastion door, near Uğrun Kapı, opposite Gonluyar Bastion, near Taşlı Bastion, near Bıyıklı Bastion, near Finger Gate, near Jewish Gate, in Kumkapi area, and Kulliyanyar trench. After these repairs, the two positions of the Kule-i Kebir, which were damaged in the earthquake of 1769 but could not be repaired, some areas opposite the Sultan İbrahim Han Mosque and some parts of the inside and outside of the castle were repaired in 1776.

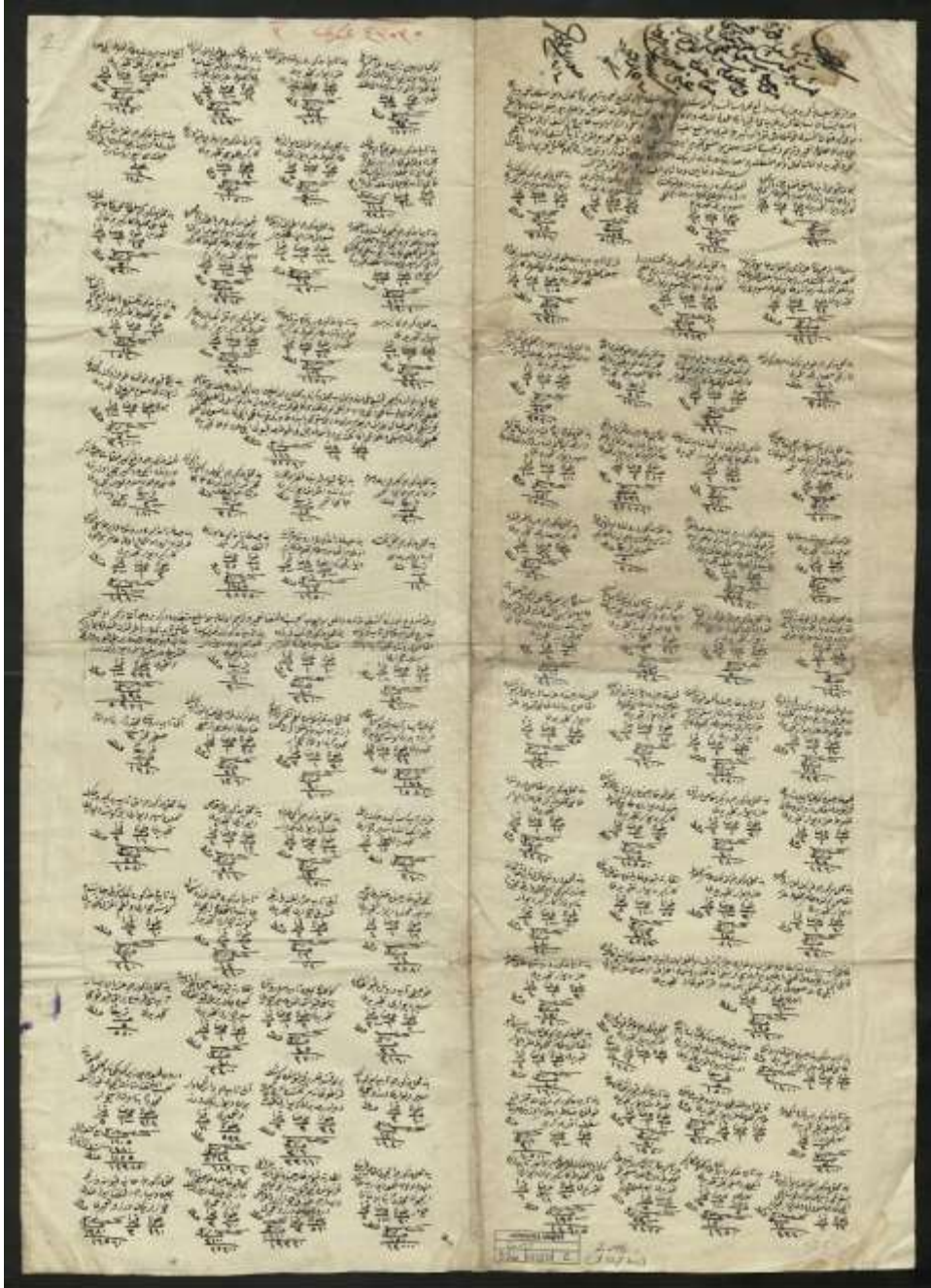
During the repairs made in the Heraklion Castle in the 18th century, which constitutes our working period, some walls of the castle were renewed and some were repaired. The cellar, arsenal, trenches and some of the outpost buildings of the castle were repaired and a new police station building, ditches, and trench walls were built in some areas to protect the cannons placed in front of the trenches. The battlements in different parts of the castle were repaired, and at the same time, stones were poured into the sea to protect the castle walls from sea waves. Roofs of some buildings were repaired and tile transfers were also made. Among the structures within the castle, the Sultan İbrahim Mosque and the darülhadis, the teacher's house, the Great Khan, the houses used by the imam and the muezzin, the Sultan Mehmed Mosque, the Grand Vizier Hüseyin Pasha Mansion, the Numan Pasha Pavilion and the waterways were repaired.

In this study, the problems encountered during the repairs were also revealed. The first of these is the incomplete discovery of the discoveries made before the repairs. In this case, two paths were followed. The first road, during the repair, the places that were not determined during the exploration were also repaired and these were noted in the control reconnaissance. Such a situation was experienced during the repairs made after the 1769 Earthquake, and additional repairs were made other than those determined in the exploration made before the repair. The second method was to make additional exploration for places that were not repaired. Such a situation was experienced again after the 1769 Earthquake. After the repairs

made to repair the damage caused by the earthquake were completed in 1772, additional repairs were made in 1773 and 1776. During the repairs on the island, labor and material shortages were also experienced, and they were provided from Istanbul.

Ekler

Ek 1: 1770 Yılı Onarımı Kontrol Keşif Defteri

C.AS.0986/43030.011

BOA., C.AS., 986/43030

Ek 2: 1749 Yılı Hüseyin Paşa Konağı'nun Onarımı İçin Gerekli Olan Malzeme listesi

BOA., D.BŞM.BNE.d., 15910